

Lausunto Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoituksesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27452/2020-OM-548

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Kierrätysteollisuus pitää tärkeänä, että julkisuuslain 24 § kohdan 17 ja 20 salassapitoperusteita arvioidaan silloin, kun kysymys on kuntien määräysvallassa olevista yhtiöistä, jotka hoitavat julkisia hallintotehtäviä. Nykyisellään liikesalaisuuksia koskevat salassapitoperusteet ovat osin tulkinnanvaraisia ja tämä vaikeuttaa tiedonsaantia julkisten varojen käytöstä.

Erityisen ongelmallista on, että jätealalla julkisia tehtäviä hoitavien kuntayhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden toimintaa jää julkisuuslain ulkopuolelle ja tällöin myös salassapitoperusteiden soveltaminen jää epäselväksi. Tämä vaikeuttaa esimerkiksi sen arviointia, onko jätelain 646/2011 33 § mukaisen kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun (TSV) perusteella tuotettu palvelu tosiasiallisesti julkista toimintaa vai markkinaehtoista. Tieto olisi oleellista paitsi kilpailuneutraliteetin niin myös avoimuuden kannalta. TSV:n ongelmat on todennut myös esimerkiksi Kuluttaja- ja kilpailuvirasto KKV.

Salassapitoperusteet eivät saa muodostua perusteettomaksi esteeksi julkisen palvelun ja julkisten varojen käytön valvonnalle. Liikesalaisuuden käsite kaipaa selkeämpää määrittelyä, erityisesti tilanteissa, joissa yhtiö toimii sekä julkisen palvelun tuottajana että markkinoilla. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jolloin ei voida luotettavasti arvioida esimerkiksi valtiontukisääntöjen noudattamista.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvailkaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Mietinnössä ehdotetaan lain organisatorisen soveltamisalan laajentamista siten, että lakia sovellettaisiin julkisyhteisön, valtion liikelaitoksen tai julkisyhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevaan yhteisöön tai säätiöön ja näiden määräysvallassa oleviin tytäryhteisöihin ja tytärsäätiöihin siltä osin kuin ne harjoittavat muuta kuin kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa. Kierrätysteollisuus kannattaa ehdotusta. Näin voitaisiin parantaa avoimuutta, varmistaa kilpailuneutraliteetin toteutuminen ja estää ristiinsubvention mahdollisuus.

Muutokset edellyttäisivät salassapitoperusteiden tarkempaa määrittelyä, erityisesti liikesalaisuuden osalta. Etenkin tilanteissa, joissa kuntayhtiöt toimivat markkinoilla ja samanaikaisesti tuottavat lakisääteisiä palveluja, tulee varmistaa mahdollisuus tarkastella esimerkiksi sopimuksia emoyhtiöiden ja tytäryhtiöiden välillä. Tällaiset asiakirjat eivät voi kokonaisuudessaan kuulua liikesalaisuuden piiriin, vaikka osa sopimuksen sisällöstä tällaiseksi katsottaisiin.

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

Korostamme tarvetta tarkastella erityislainsäädännön, kuten jätelain ja hankintalain, suhdetta julkisuuslakiin. Esimerkiksi jätelain 43 §:ssä on pelkkä viittaus julkisuuslain soveltamisesta kunnan jäteyhtiöihin. Velvoitetta tulisi selkeyttää.

Jatkossa tulee varmistaa, ettei erityislainsäädännön ja julkisuuslain välille muodostu tulkintaepäselvyyksiä esimerkiksi jätehuollon tai muiden kunnallisten palvelujen osalta, joissa toiminta on osin julkista ja osin markkinaehtoista.

On myös huomiotava, että jätelakia ollaan nyt muuttamassa. On ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että muutos ei heikennä tietojen avoimuutta.

Kierrätysteollisuus ry edustaa noin viittäkymmentä materiaalien keräyksessä, kierrätyksessä ja hyödyntämisessä toimivaa yritystä. Toimialan yritykset tuottavat muun muassa kiertotalouden, kierrätyksen ja jätteen hyödyntämisen palveluja maanlaajuisesti kaiken tyyppisille jätteille ja muokkaavat jätteistä erilaisia uusioraaka-aineita, biokaasua ja ravinteita muun muassa valmistavan teollisuuden, rakentamisen ja infrarakentamisen sekä maatalouden tarpeisiin.

Kunnioittaen,
Mia Nores
toimitusjohtaja

Lisätiedot: Mia Nores, p. 044 330 0928, mia.nores@kierratysteollisuus.fi